

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	VII
İÇİNDEKİLER.....	IX
KISALTMALAR CETVELİ	XIX
GİRİŞ	1
§ 1. KONUNUN TAKDİMİ, ÖNEMİ ve SINIRLANDIRILMASI	1
I. Konunun Takdimi ve Önemi	1
II. Konunun Sınırlandırılması.....	4

Birinci Bölüm

AŞIRI YARARLANMANIN TARİHSEL GELİŞİMİ VE KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTAKİ YERİ, TANIMI, HUKUKİ NİTELİĞİ, ÇEŞİTLİ MÜESSESELER İLE İLİŞKİSİ VE BENZER MÜESSESELERDEN FARKI

§ 2. AŞIRI YARARLANMANIN TARİHSEL GELİŞİMİ VE KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTAKİ YERİ	7
I. Tarihsel Gelişimi.....	7
A. Genel Olarak.....	7
B. Roma Hukukunda Aşırı Yararlanma (Laesio Enormis).....	9
1. Klasik Dönemdeki Durum	9
2. Klasik Sonrası (Postklasik) Dönemdeki Durum.....	11
C. İslam Hukukunda Aşırı Yararlanma.....	16
II. Karşılaştırmalı Hukuktaki Yeri	20
A. Fransız Hukuku.....	20

B.	İtalyan Hukuku	23
C.	İngiliz Hukuku	24
D.	Avusturya Hukuku	27
E.	Alman Hukuku.....	28
F.	Türk-İsviçre Hukuku.....	31
G.	Uluslararası Hukuk Kurallarında Aşırı Yararlanma.....	35
1.	Genel Olarak.....	35
2.	UNIDROIT Uluslararası Ticari Sözleşmelerin Genel İlkelerinde Aşırı Yararlanma Müessesesi	35
a.	UNIDROIT Uluslararası Ticari Sözleşmelerin Genel İlkeleriyle İlgili Temel Bilgiler.....	35
b.	UNIDROIT Uluslararası Ticari Sözleşmelerin Genel İlkelerinde Aşırı Yararlanma	40
3.	Avrupa Sözleşme Hukuku İlkelerinde (PECL) Aşırı Yararlanma Müessesesi	41
4.	Avrupa Hukukunun İlkeleri, Tanımları ve Model Kuralları- Ortak Çerçeve Referans Taslağı'nda (DCFR'de) Aşırı Yararlanma	45
§ 3.	AŞIRI YARARLANMANIN TANIMI	47
§ 4.	AŞIRI YARARLANMANIN HUKUKİ NİTELİĞİNİN BELİRLENMESİ.....	51
I.	Genel Olarak.....	51
II.	Aşırı Yararlanmanın Hukukî Niteliğine İlişkin Görüşler.....	52
A.	Aşırı Yararlanmayı Sözleşme Özgürlüğüne Getirilen Bir Sınırlama Olarak Değerlendiren Görüş.....	52
1.	Sözleşme Özgürlüğü Kavramı	53
2.	Sözleşme Özgürlüğünün Sınırlandırılması.....	55
3.	Aşırı Yararlanmanın Sözleşme Özgürlüğünü Sınırlandırıcı Niteliği	57

B.	Aşırı Yararlanmanın Bir İrade Bozukluğu Hâli Olduğu Görüşü.....	61
C.	Aşırı Yararlanmayı, Sözleşme Özgürlüğüne Getirilen Bir Sınırlama Olmakla Beraber, İrade Bozukluğu Hâlleriyle Kesişen Bir Durum Olarak Değerlendiren Görüş	62
D.	Konuyla İlgili Yargıtay'ın Görüşü	64
E.	Aşırı Yararlanmanın Hukukî Niteliğiyle İlgili Görüşümüz.....	66
§ 5. AŞIRI YARARLANMA İLE ÇEŞİTLİ MÜESSESELER ARASINDAKİ İLİŞKİ.....		69
I.	Aşırı Yararlanma ile Ahlâka Aykırılık Arasındaki İlişki.....	69
II.	Aşırı Yararlanma ile Genel İşlem Koşulları ve Özellikle Haksız Şartlar Arasındaki İlişki.....	76
A.	Ana Hatlarıyla Genel İşlem Koşulları	76
B.	Genel İşlem Koşullarının Denetimi	82
1.	Yürürlük ve Yorum Denetimleri	82
2.	İçerik Denetimi.....	85
C.	Tüketici Sözleşmelerinde Haksız Şartların Değerlendirilmesi	90
D.	Genel İşlem Koşulları ve Haksız Şartlar ile Aşırı Yararlanma İlişkisi	95
1.	Genel İşlem Koşullarıyla Aşırı Yararlanma İlişkisi.....	95
2.	Haksız Şartlarla Aşırı Yararlanma İlişkisi.....	100
III.	Aşırı Yararlanma İle Sözleşmenin Değişen Şartlara Uyarlanması Arasındaki İlişki.....	104
A.	Genel Olarak Sözleşmenin Değişen Şartlara Uyarlanması	104
B.	Aşırı Yararlanmanın Sözleşmenin Değişen Şartlara Uyarlanmasıyla İlişkisi.....	107

§ 6. AŞIRI YARARLANMANIN BORÇLAR HUKUKUNUN BENZERMÜESSESELERİNDEN FARKI.....	109
I. Genel Olarak.....	109
II. Yanılmadan (Hatadan) Farkı.....	109
III. Aldatmadan (Hileden) Farkı.....	118
IV. Korkutmadan (İkrahtan, Tehditten) Farkı.....	124
A. Genel Anlamda Korkutmadan Farkı	124
B. Bir Hakkın veya Kanundan Doğan Bir Yetkinin Kullanılacağı Korkutmasıyla Sözleşme Yapılmasından Farkı.....	132

İkinci Bölüm

AŞIRI YARARLANMANIN UNSURLARI

§ 7. GENEL OLARAK.....	137
§ 8. AŞIRI YARARLANMANIN UNSURLARI	145
I. Objektif Unsur.....	145
A. Genel Olarak.....	145
B. Karşılıklı Edimler Arasında Açık Bir Oransızlık Bulunması.....	146
1. Karşılıklı Edim Bulunması.....	146
2. Sözleşme Türleri Açısından Aşırı Yararlanmanın Değerlendirilmesi.....	148
a. Her İki Tarafa Borç Yükleyen (Sinallagmatik) Sözleşmeler	148
aa. Satış Sözleşmesi.....	150
aaa. Genel Olarak.....	150
bbb. Taşınmaz Satışında Aşırı Yararlanma	151

ccc. Elektronik Ortamdaki Satışlarda Aşırı Yararlanma İddiası.....	154
bb. Mal Değişim (Trampa) Sözleşmesi.....	158
cc. Kira Sözleşmesi.....	159
dd. Eser Sözleşmesi	165
ee. Sigorta Sözleşmesi	168
ff. Sulh Sözleşmesi	170
gg. Adi Ortaklık (Şirket) Sözleşmesi	171
hh. Rehin Sözleşmesi.....	174
ii. Miras Sözleşmesi.....	175
jj. Arbuluculuk Anlaşması.....	178
kk. İbra Sözleşmesi	183
ll. Avukatlık Sözleşmesi.....	188
b. Eksik İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmeler	198
aa. Genel Olarak.....	198
bb. Kullanım Ödücü (Ariyet) Sözleşmesi	199
cc. Tüketim Ödücü (Karz) Sözleşmesi.....	200
dd. Vekâlet Sözleşmesi.....	201
c. Tek Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmeler.....	203
d. Sonuçları Talih ve Tesadüfe Bağlı Sözleşmeler	208
aa. Genel Olarak.....	208
bb. Kumar ve Bahis.....	208
cc. Ömür Boyu Gelir ve Ölüncüye Kadar Bakma Sözleşmeleri.....	209
3. Edimler Arasındaki Oransızlığın Açık Olması.....	216
a. Karşılıklı Edimlerin Değerinin Belirlenmesi	216
aa. Genel Olarak.....	216
bb. Para Edimlerinin Değerinin Belirlenmesi....	216

cc.	Para Dışındaki Edimlerin Değerinin Belirlenmesi.....	218
aaa.	Cari Fiyatı Bulunan Edimlerin Değerinin Belirlenmesi.....	218
bbb.	Cari Fiyatı Olmayan Edimlerin Değerinin Belirlenmesi.....	219
b.	Açık Oransızlık Kavramı	224
c.	Açık Oransızlığı Tespit Edecek Makam.....	233
d.	Açık Oransızlığın Tespiti	235
e.	Açık Oransızlığın Değerlendirilmesi Zamanı	241
II.	Sübjektif Unsurlar	243
A.	Genel Olarak.....	243
B.	Sübjektif Unsurların Sınırlı Sayıda Olup Olmaması.....	245
1.	Sübjektif Unsurların Sınırlı Sayıda Olduğunu Kabul Eden Görüş	245
2.	Sübjektif Unsuru Oluşturan Hâllerin Örnek Niteliğinde Olduğunu Kabul Eden Görüş.....	246
3.	Yargıtay'ın Uygulaması	248
4.	Değerlendirmemiz.....	251
C.	Sömürülen Açısından Sübjektif Unsurlar.....	253
1.	Genel Olarak.....	253
2.	Sömürülenin Zor Durumda, Düşüncesiz veya Deneyimsiz Olması.....	256
a.	Zorda Kalma	256
aa.	Genel Olarak.....	256
bb.	Maddî Anlamda Zorda Kalma	257
cc.	Manevî Anlamda Zorda Kalma	267
dd.	Zorda Kalmayla İlgili Diğer Hususlar	270
b.	Düşüncesizlik.....	274

c. Deneyimsizlik	284
D. Sömüren Açısından Sübjektif Unsur: Yararlanma Kastı.....	291
1. “Yararlanma Kastının” Gerekip Gerekmediğine İlişkin Görüşler	291
a. Yararlanma Kastına Gerek Olduğunu Belirten Görüş.....	291
b. Yararlanma Kastına Gerek Olmadığını Belirten Görüş.....	294
c. Kanaatimiz.....	296
2. Yararlanma Kastının Kapsamı	299
a. Edimler Arasındaki Açık Oransızlık Bakımından Kapsamı.....	299
b. Zarar Görenin İçinde Bulunduğu Koşullar Bakımından Kapsamı.....	300
aa. Genel Olarak.....	300
bb. Yararlanan Tarafın Diğer Tarafın Durumunu Bilmemesi	301
cc. Yararlanan Tarafın Diğer Tarafın Durumunu Bilmesi.....	301
3. Sözleşme Önerisinin Geldiği Tarafın Etkisi.....	302
4. Zarar Gören Tarafın, Aşırı Yararlanmaya Maruz Kaldığını Bilip Bilmemesinin Etkisi.....	304

Üçüncü Bölüm

AŞIRI YARARLANMANIN HÜKÜM ve SONUÇLARI

§ 9. GENEL OLARAK.....	305
§ 10. SÖMÜRÜLENE TANINAN HAKLARIN ÖZELLİKLERİ	308

§ 11. SÖZLEŞMEYİ İPTAL ETME HAKKI.....	309
I. Sözleşmenin Hükümsüzlüğüne İlişkin Temel Ayrımların Aşırı Yararlanma Açısından Değerlendirilmesi.....	309
II. İptal Edilebilirlik.....	317
A. Genel Olarak.....	317
B. Konuyla İlgili Teoriler.....	319
1. Düzelebilir Hükümsüzlük (Geçersizlik= Hükümsüzlük=Ungültigkeitstheorie) Teorisi	319
2. Bozulabilir Geçerlilik (İptal=Anfecht- barkeitstheorie) Teorisi	323
3. Kısmî Geçersizlik (Bölünmüş Geçersizlik) Teorisi	327
C. Aşırı Yararlanma Açısından İptal Edilebilirlik.....	328
III. İptal Hakkının Kullanılması Usulü.....	338
IV. İptal Hakkı Sahibi.....	341
V. İptal Hakkının Kullanılması Gereken Süre	343
A. 818 Sayılı Borçlar Kanunu Dönemindeki Durum.....	343
B. 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Dönemindeki Durum.....	347
1. Genel Olarak.....	347
2. Bir Yıllık Kısa Süre.....	348
a. Düşüncesizlik ve Deneyimsizlik Hâlinde.....	348
b. Zor Durumda Kalma Hâlinde	350
3. Beş Yıllık Uzun Süre.....	356
4. Yargıtay'ın Konuya Bakışı.....	359
VI. İptal Hakkının Hüküm ve Sonuçları.....	364
A. Genel Olarak.....	364
B. Sözleşmenin Tasfiyesi	366
1. Genel Olarak.....	366
2. Sözleşmenin Tasfiyesine Dair Teoriler	367

a.	Klasik Tasfiye Teorisi.....	367
b.	Aynî Etkili Tasfiye Teorisi.....	369
c.	Sözleşmesel (Yeni) Tasfiye Teorisi.....	371
3.	Teorilerin Değerlendirilmesi ve Kanaatimiz.....	375
4.	Sözleşmenin Tasfiyesi Bağlamındaki Talepler	378
a.	Genel Olarak.....	378
b.	Edimlerin İade Edilmesi.....	378
aa.	İade Talebinin Hukukî Niteliği.....	378
aaa.	İstihkak İddiası Çerçevesinde İade Talebi	378
bbb.	Sebepsiz Zenginleşme Çerçevesinde İade Talebi.....	383
bb.	Maddî Varlığı Olmayan Edimlerle Kullandırma Edimlerinin İadesi	389
cc.	İade Edilecek Edimlerin Değerinin Belirlenmesi.....	390
C.	Kullanma Menfaatinin İade Edilmesi	393
D.	Tazminat Talebi.....	401
1.	Sözleşmenin İptal Edilmemesi Hâlinde	401
2.	Sözleşmenin İptali Hâlinde	403
§ 12. EDİMLER ARASINDAKİ AÇIK ORANSIZLIĞIN GİDERİLMESİNİ TALEP HAKKI.....		
I.	Genel Olarak.....	405
II.	818 Sayılı Borçlar Kanunu Dönemindeki Durum	406
III.	İsviçre Hukukundaki Durum.....	409
IV.	6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Dönemindeki Durum	414
V.	Yargıtay'ın Konuya Bakışı.....	415
VI.	Açık Oransızlığın Giderilmesini Talep Hakkının Hukukî Niteliği	417

VII. Açık Oransızlığın Giderilmesini Talep Hakkının Kullanılması.....	419
A. Açık Oransızlığın Giderilmesini Talep Hakkı Sahibi.....	419
B. Açık Oransızlığın Giderilmesini Talep Hakkının Kullanım Şekli	422
C. Açık Oransızlığın Giderilmesini Talep Hakkının Süresi.....	423
VIII. Açık Oransızlığın Giderilmesini Talep Hakkının Hukukî Sonuçları ve Oransızlığın Giderilmesi Usulü	423
§ 13. AŞIRI YARARLANMA DAVASI.....	428
I. Genel Olarak	428
II. Aşırı Yararlanma Davasının Hukukî Niteliği.....	429
III. Aşırı Yararlanma Davasında Görevli ve Yetkili Mahkeme	433
IV. Aşırı Yararlanma Davasının Tarafları	435
V. Aşırı Yararlanma Davasının Açılması	441
A. Genel Olarak.....	441
B. Aşırı Yararlanma Davasında Talep Sonucu.....	442
1. Sözleşmenin İptali ve İfa Edilen Edimlerin İadesi Talebi.....	442
2. Edimler Arasındaki Oransızlığın Giderilmesi Talebi	442
C. Dava Haklarının Yarışması (Mütelâhik Dava) ve Terditli Dava Bağlamında Aşırı Yararlanma Davası.....	445
VI. Aşırı Yararlanma Davasında İspat	449
VII. Aşırı Yararlanma Davasının Açılabilceği Süre	455
VIII. Aşırı Yararlanma Davasında Yargılama Harç ve Giderleri	455
IX. Aşırı Yararlanma Davasının Hükmü.....	459
X. Aşırı Yararlanma Davasında Hükmün Kesinleşmesi ve İcrası....	461
SONUÇ.....	465
YARARLANILAN ESERLER.....	479
KAVRAM İNDEKSİ.....	511